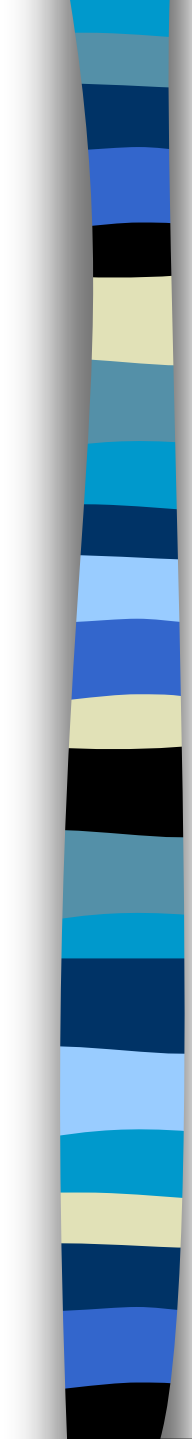

Επιπολιτισμοποίηση και προσαρμογή των μεταναστών στην Ελλάδα: Είναι απλώς «ζήτημα χρόνου»;

Βασίλης Παυλόπουλος, Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

 vpavlop@psych.uoa.gr

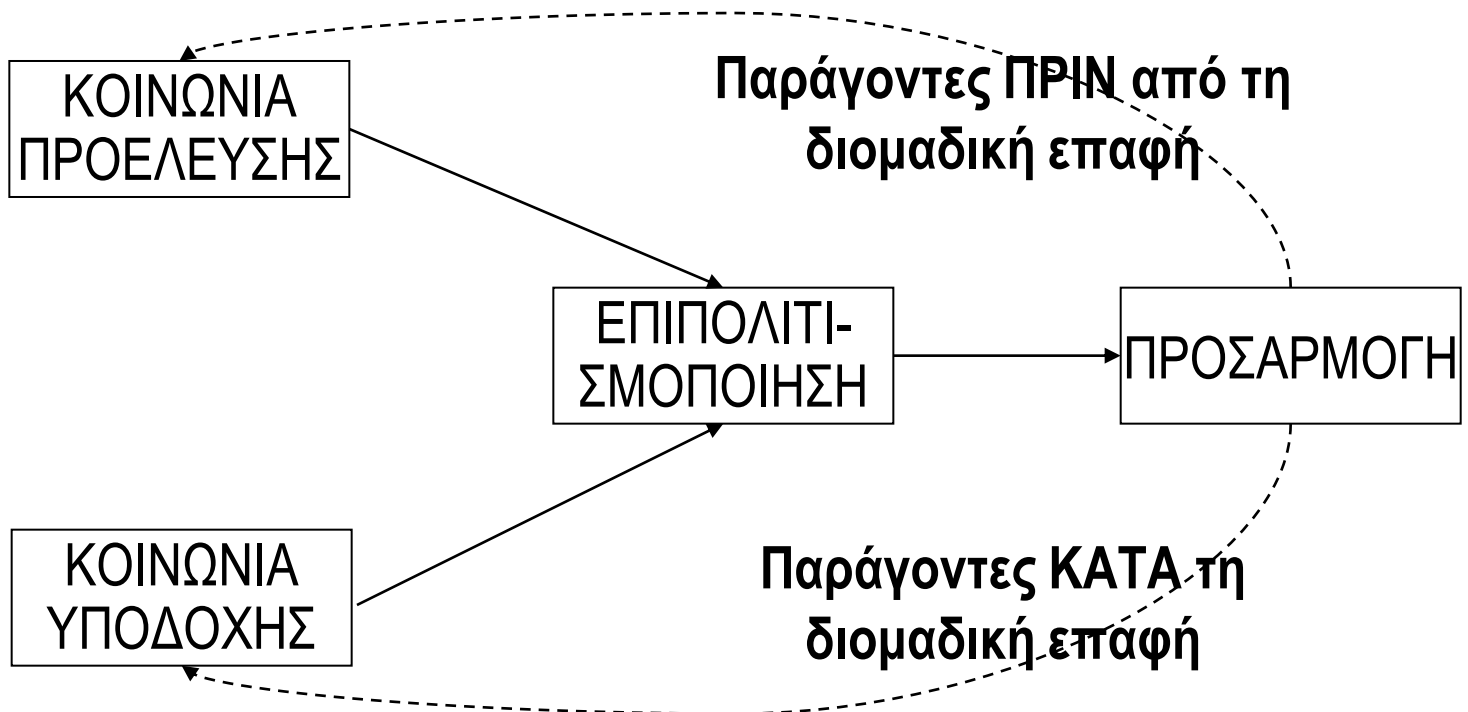
*Χρόνος είναι
ό,τι μεσολαβεί και μετατρέπει.*

Κική Δημουλά, **Ορισμοί**

Μοντέλο επιπολιτισμοποίησης (Berry, 1997, 2006)

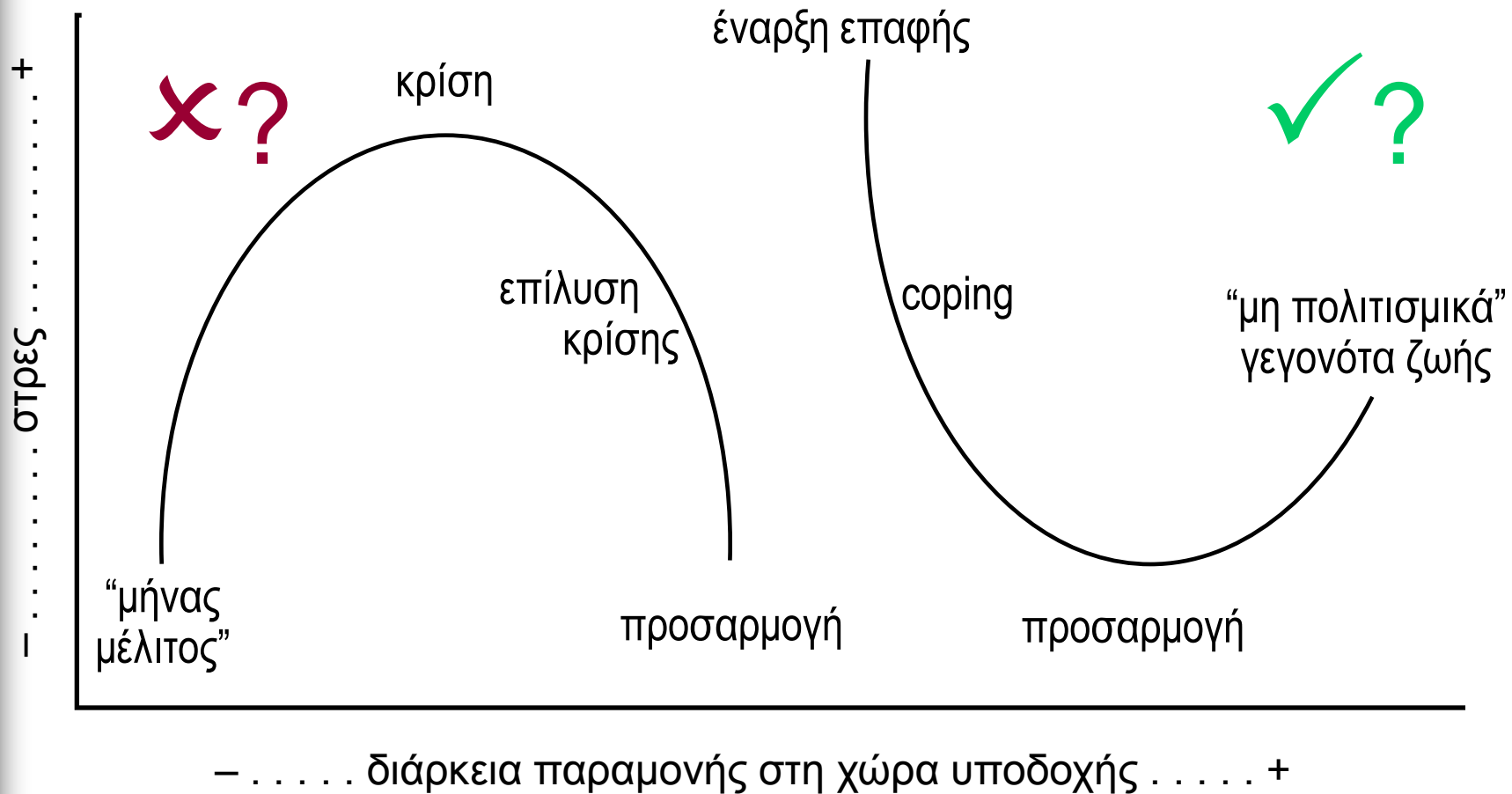
Ομαδικό επίπεδο

Ατομικό επίπεδο

- **Διάρκεια της επαφής** • Στρατηγικές
- Πόροι • Στάσεις • Πρόσληψη διάκρισης

Διομαδική επαφή και επιπολιτισμικό στρες: δύο μοντέλα (Ward, Bochner & Furnham, 2001)

Τρόποι μελέτης της διάρκειας παραμονής των μεταναστών στη χώρα εγκατάστασης

- **Συγχρονικές έρευνες:**
 - ☞ Αυτοαναφορά της διάρκειας παραμονής.
 - ☞ Σύγκριση πρώτης – δεύτερης γενιάς.
- **Διαχρονικές έρευνες:**
 - ☞ Σύγκριση επαναληπτικών / διαδοχικών μετρήσεων.
 - ☞ Πρόβλεψη της μελλοντικής έκβασης από τις αρχικές μετρήσεις.

Σκοπός

- Να τεκμηριωθεί εμπειρικά το (όχι πάντα) αυτονόητο: η προσαρμογή των μεταναστών στη χώρα υποδοχής δεν είναι απλώς ζήτημα χρόνου, αλλά περνά μέσα από κοινωνιοψυχολογικές διεργασίες.
- Ερευνητικά δεδομένα:
 - ☞ από την ελληνική πραγματικότητα,
 - ☞ με μετανάστες από διαφορετικές χώρες καταγωγής...
 - ☞ ...και διαφορετικών αναπτυξιακών σταδίων,
 - ☞ με την εφαρμογή συγχρονικών και διαχρονικών ερευνητικών σχεδίων,
 - ☞ με τη συλλογή δεδομένων από πολλαπλές πηγές και μεθόδους.

Έρευνα 1: Επιπολιτισμοποίηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μεταναστών στην Ελλάδα

- Μπεζεβέγκης, Η., & Παυλόπουλος, Β. (υπό έκδοση). *Μετανάστες στην Ελλάδα: Επιπολιτισμοποίηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή*. Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Besevegis, E., & Pavlopoulos, V. (in preparation). *Acculturation patterns and adaptation of immigrants in Greece*.

Έρευνα 1: Επιπολιτισμοποίηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μεταναστών στην Ελλάδα

- Συγχρονική έρευνα.
- 601 ενήλικες μετανάστες από 35 χώρες καταγωγής.
- Μετρήσεις:
 - ☞ διεργασίες επιπολιτισμοποίησης (προσανατολισμός προς την εσω-ομάδα και την εξω-ομάδα)
 - ☞ τομείς προσαρμογής (κοινωνικο-οικονομική και ψυχολογική)
- Ερευνητική υπόθεση: Οι διεργασίες επιπολιτισμού αναμένεται να διαμεσολαβούν μεταξύ της διάρκειας παραμονής και των τομέων προσαρμογής.

Συνάφεια της διάρκειας παραμονής με τους δείκτες επιπολιτισμοποίησης και προσαρμογής

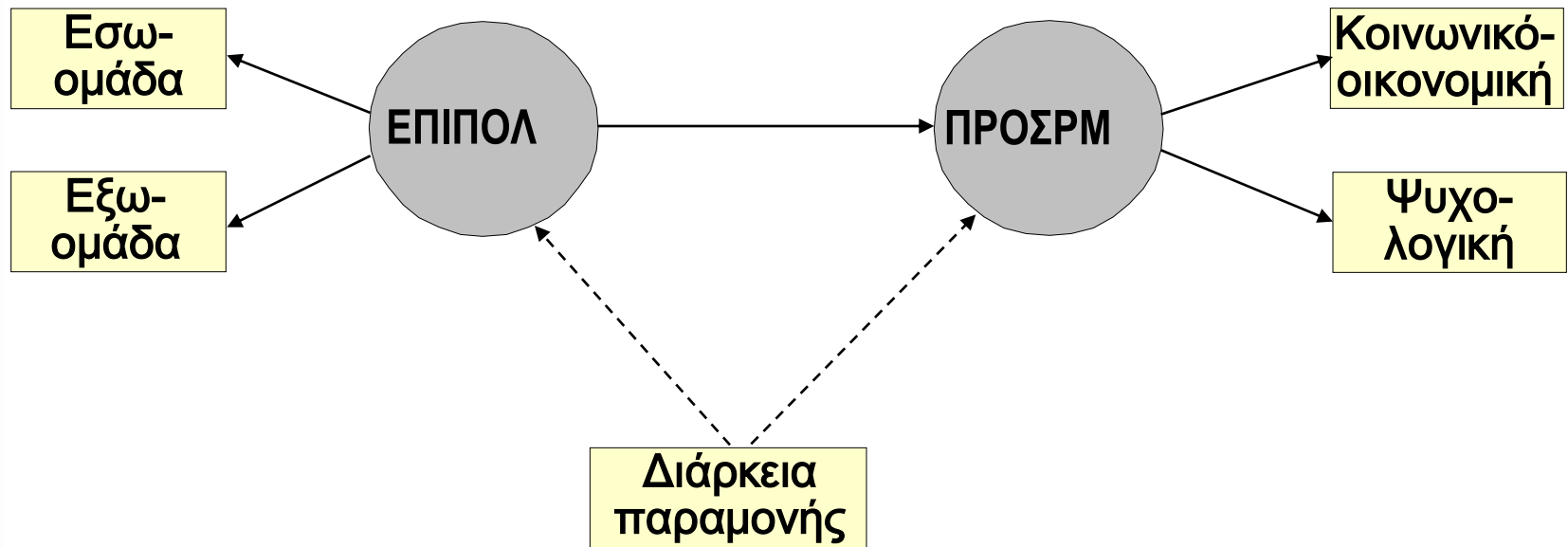
	Διάρκεια παραμονής
<i>Πολιτισμικός προσανατολισμός</i>	
Εσω-ομάδα	-0,13**
Εξω-ομάδα	0,45***
<i>Προσαρμογή</i>	
Κοινωνικο-οικονομική	0,18***
Ψυχολογική	0,25***

* $p < 0,05$

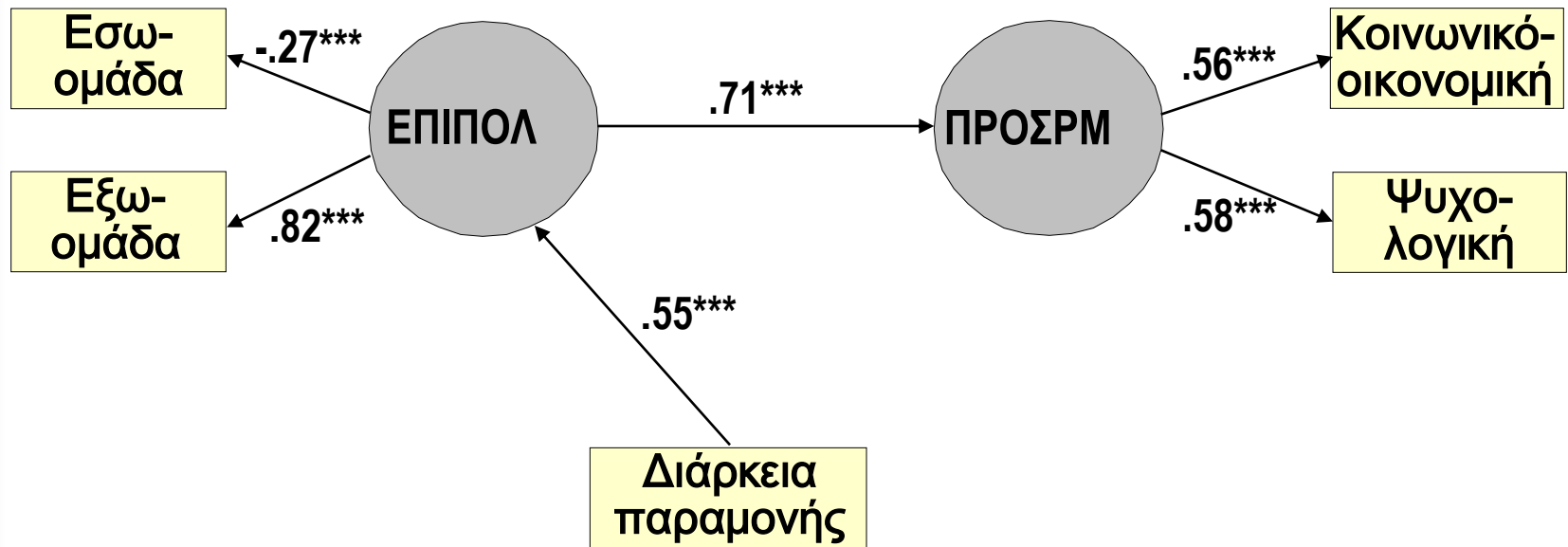
** $p < 0,01$

*** $p < 0,001$

Μοντέλο δομικών εξισώσεων για τις συσχετίσεις μεταξύ επιπολιτισμού, προσαρμογής και διάρκειας παραμονής

Μοντέλο δομικών εξισώσεων για τις συσχετίσεις μεταξύ επιπολιτισμού, προσαρμογής και διάρκειας παραμονής

$\chi^2(4, N=601)=7.07$ $p=.132$ CFI=0,99 RMSEA=0,036

* $p<0,05$ ** $p<0,01$ *** $p<0,001$

Έρευνα 2: Ψυχική ανθεκτικότητα μεταναστών και παλιννοστούντων εφήβων

- Athena Studies of Resilience Adaptation (AStRA)
- Motti-Stefanidi, F., Pavlopoulos, V., Obradovic, J., Dalla, M., Takis, N., Papathanassiou, A., & Masten, A. (2007, in press). Immigration as a Risk Factor for Adolescent Adaptation in Greek Urban Schools. *European Journal of Developmental Psychology*.
- Motti-Stefanidi, F., Pavlopoulos, V., Obradovic, J., & Masten, A. (2007, in press). Acculturation and adaptation of immigrant adolescents in Greek urban schools. *International Journal of Psychology*.

MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION
AND RELIGIOUS AFFAIRS

MANAGING AUTHORITY OF OPERATIONAL
PROGRAMME "EDUCATION AND INITIAL
VOCATIONAL TRAINING"

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡ.
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Έρευνα 2: Ψυχική ανθεκτικότητα μεταναστών και παλιννοστούντων εφήβων

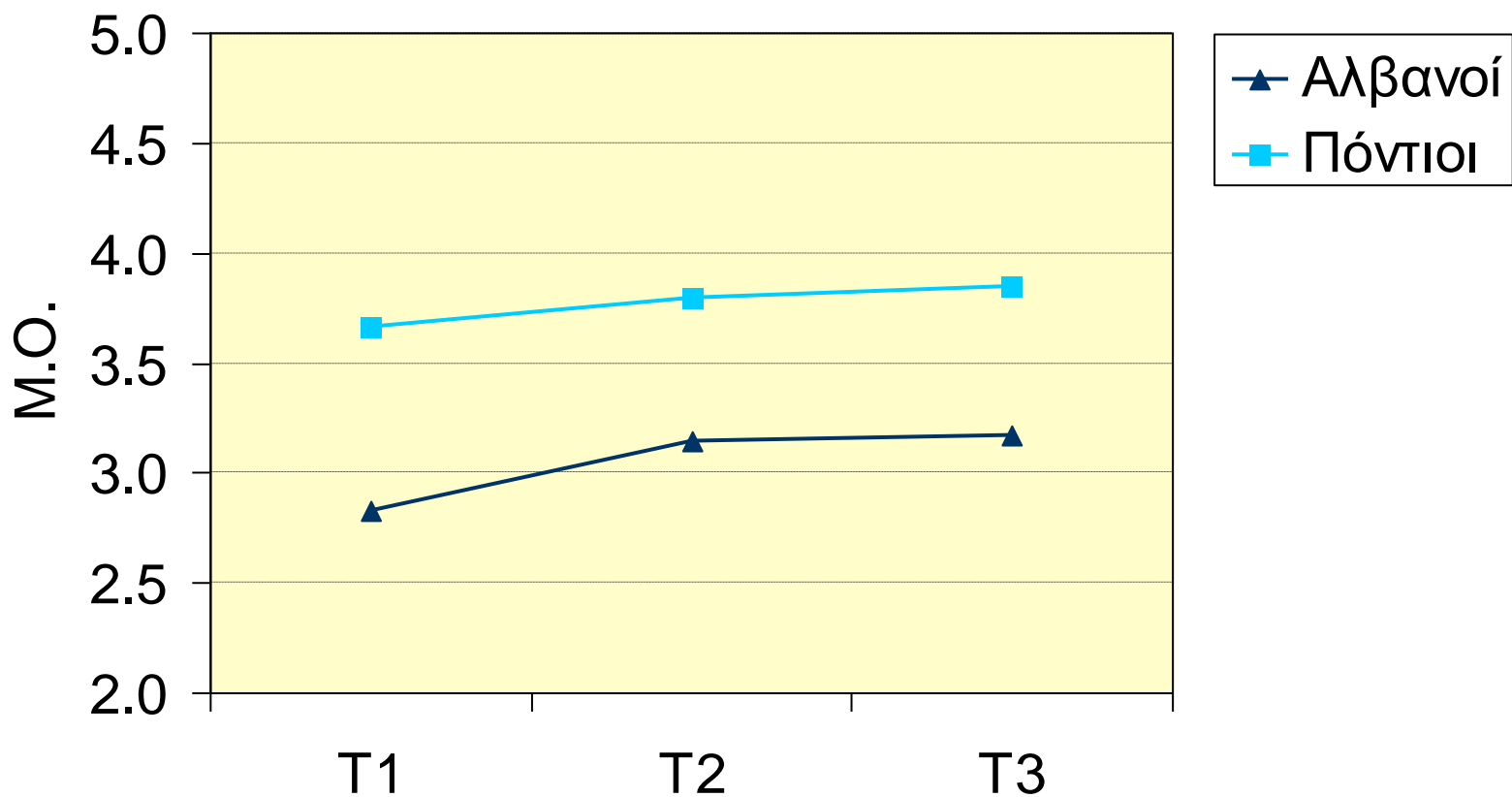
- Διαχρονική έρευνα.
- 312 Αλβανοί και 185 Πόντιοι έφηβοι + ομάδα ελέγχου 564 Ελλήνων συμμαθητών.
- Μετρήσεις:
 - ☞ δείκτες αντιξοότητας, επάρκειας, και παρεμβαλλόμενοι (προστατευτικοί) παράγοντες.
 - ☞ πολλαπλές μέθοδοι και πηγές πληροφόρησης.
- Ερευνητικές υποθέσεις:
 - ☞ Αναμένεται ότι η επιπολιτισμοποίηση θα οδηγήσει σταδιακά σε πιο προσαρμοστικές στρατηγικές.
 - ☞ Είναι δυνατή η πρόβλεψη της έκβασης με βάση τις διεργασίες επιπολιτισμοποίησης.

Μετρήσεις συναφείς με την επιπολιτισμοποίηση και τις διομαδικές σχέσεις

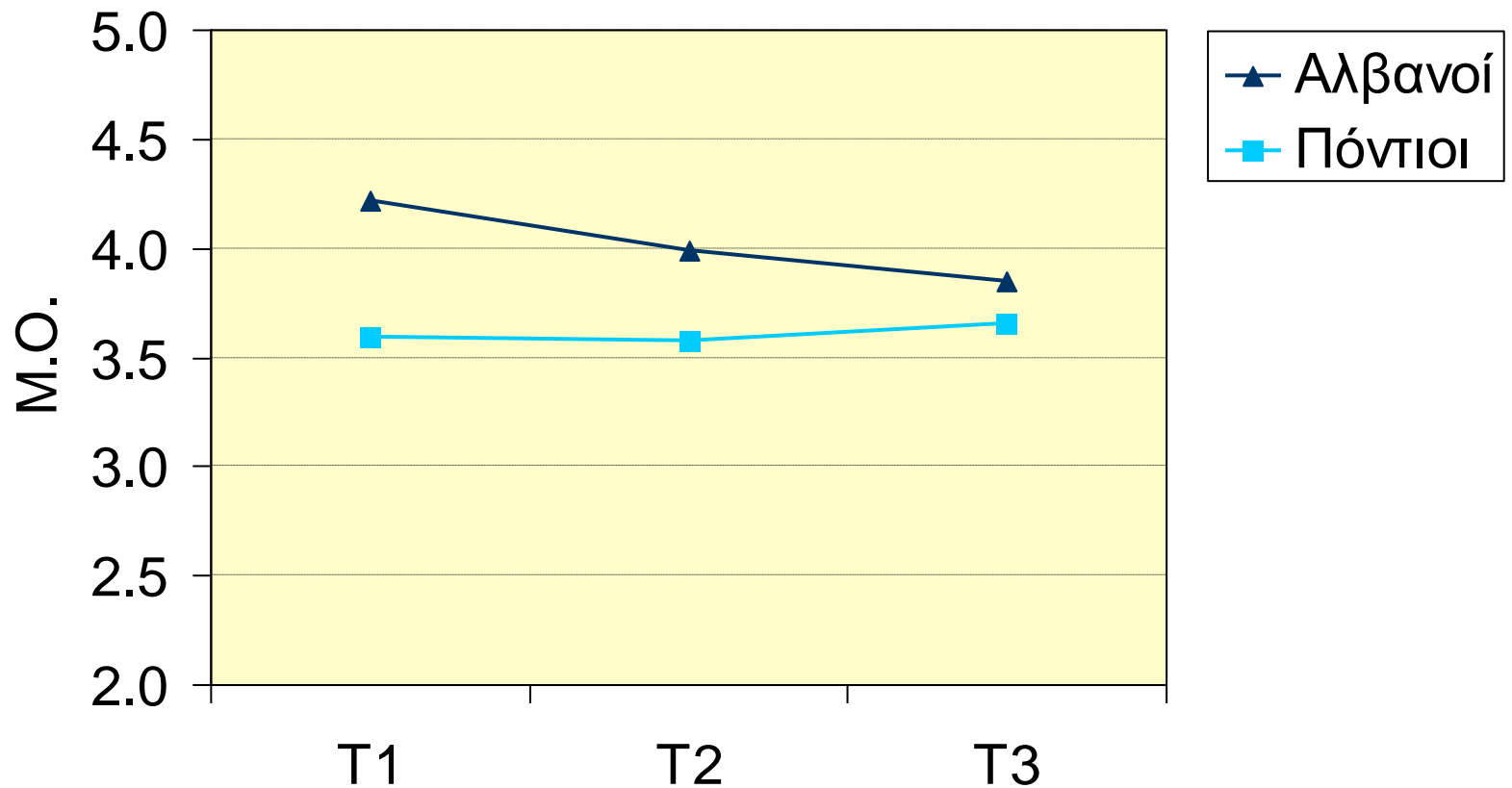
- Πολιτισμικός προσανατολισμός (Nguyen & von Eye, 2002)
 - ☞ προς την εσω-ομάδα
 - ☞ προς την εξω-ομάδα
- Εθνική ταυτότητα (Phinney, 1992)
 - ☞ αίσθηση του ανήκειν
 - ☞ αναζήτηση ταυτότητας
- Πρόσληψη της διάκρισης (Verkuyten, 1998)
 - ☞ σε βάρος του εαυτού
 - ☞ σε βάρος της εθνικής ομάδας

Επαναληπτικές μετρήσεις του προσανατολισμού προς την εσω-ομάδα για τους Αλβανούς και τους Ποντίους εφήβους

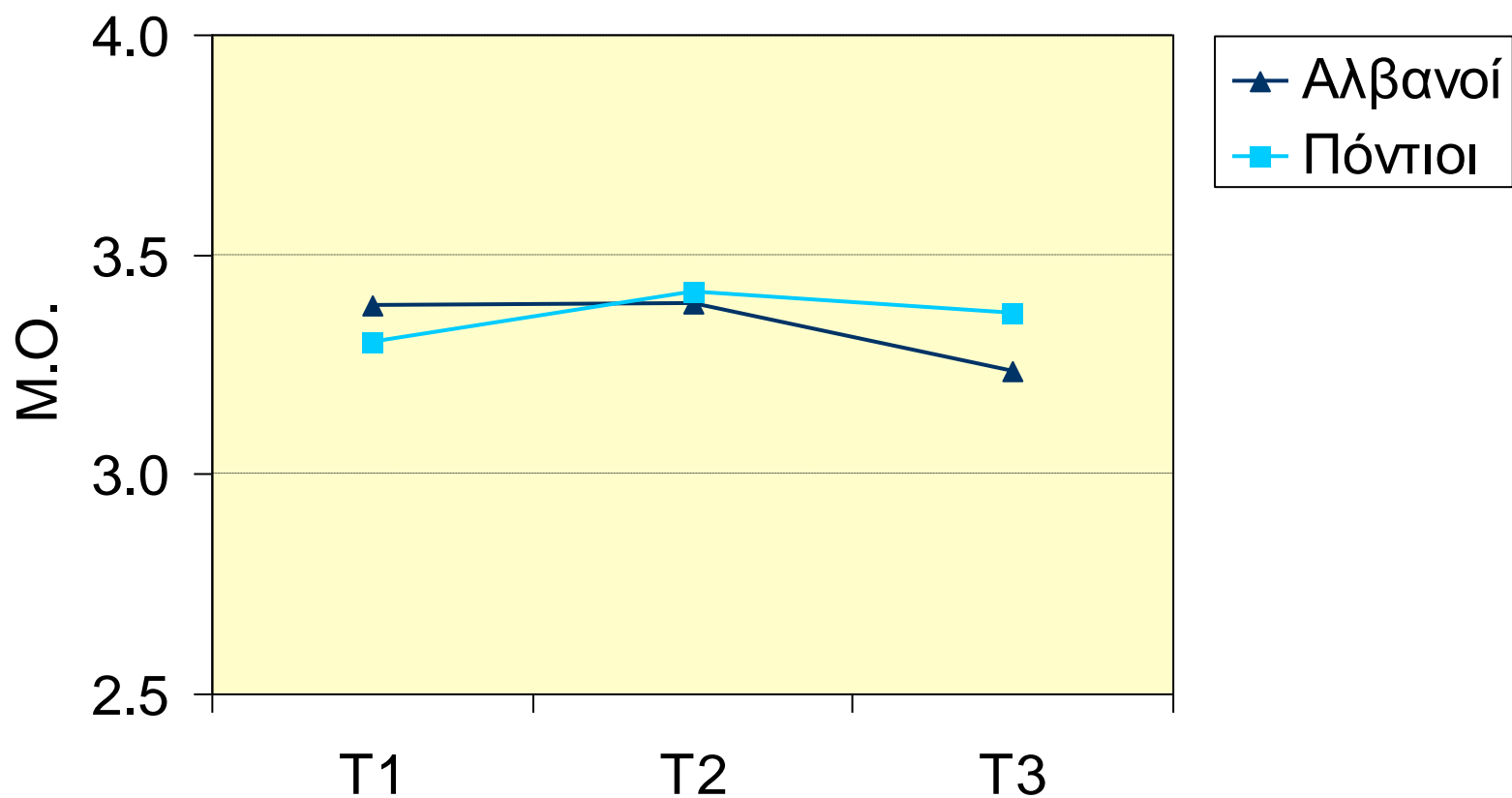
(μέτρηση [T1 – T3]: $p = .013$)
(εθν.ομάδα X μέτρηση: $p = .104$)

Επαναληπτικές μετρήσεις του προσανατολισμού προς την εξω-ομάδα για τους Αλβανούς και τους Ποντίους εφήβους

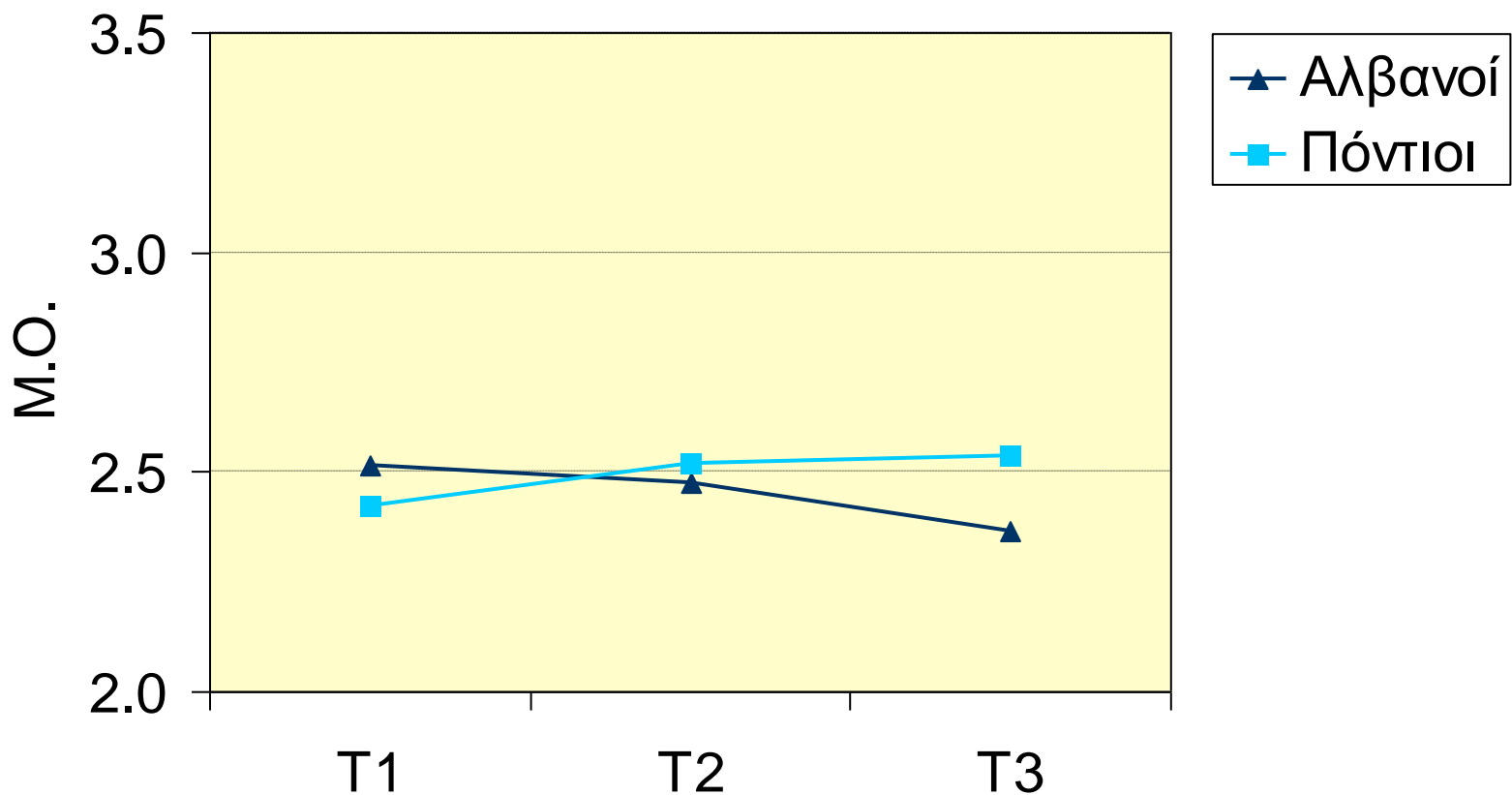
(μέτρηση [T1 – T3]: $p = .223$)
(εθν.ομάδα X μέτρηση: $p = .032$)

Επαναληπτικές μετρήσεις της
εθνικής ταυτότητας (αίσθηση του ανήκειν)
για τους Αλβανούς και τους Ποντίους εφήβους

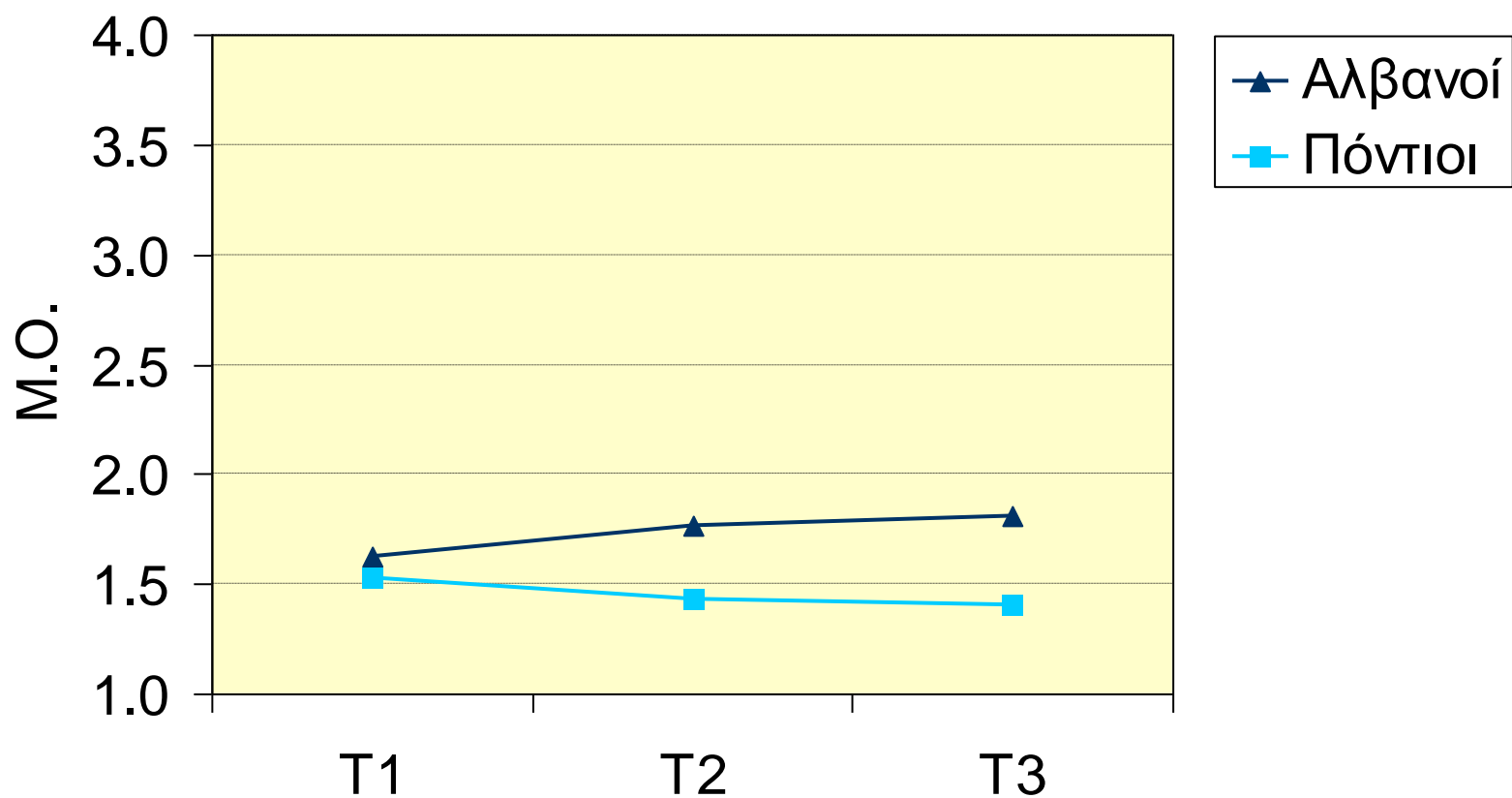
(μέτρηση [T1 – T3]: $p = .090$)
(εθν.ομάδα X μέτρηση: $p = .061$)

Επαναληπτικές μετρήσεις της εθνικής ταυτότητας (αναζήτηση ταυτότητας) για τους Αλβανούς και τους Ποντίους εφήβους

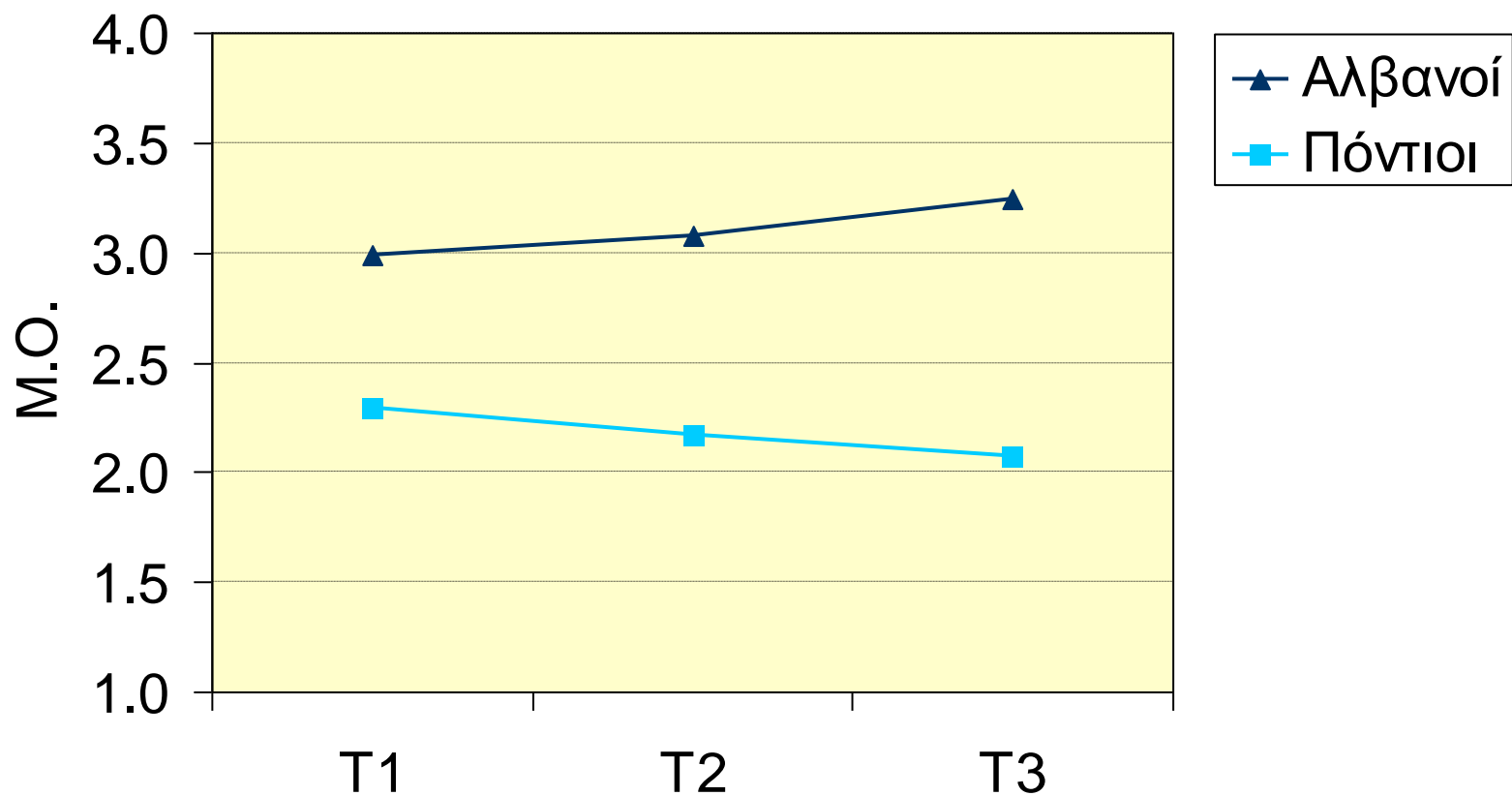
(μέτρηση [T1 – T3]: $p = .668$)
(εθν.ομάδα X μέτρηση: $p = .043$)

Επαναληπτικές μετρήσεις της πρόσληψης της διάκρισης σε βάρος του εαυτού για τους Αλβανούς και τους Ποντίους εφήβους

(μέτρηση [T1 – T3]: $p = .946$)
(εθν.ομάδα X μέτρηση: $p = .221$)

Επαναληπτικές μετρήσεις της πρόσληψης της διάκρισης σε βάρος της εθνικής ομάδας για τους Αλβανούς και τους Ποντίους εφήβους

(μέτρηση [T1 – T3]: $p = .648$)
(εθν.ομάδα X μέτρηση: $p = .038$)

Διαχρονική εξέλιξη των διεργασιών επιπολιτισμοποίησης: Σύνοψη

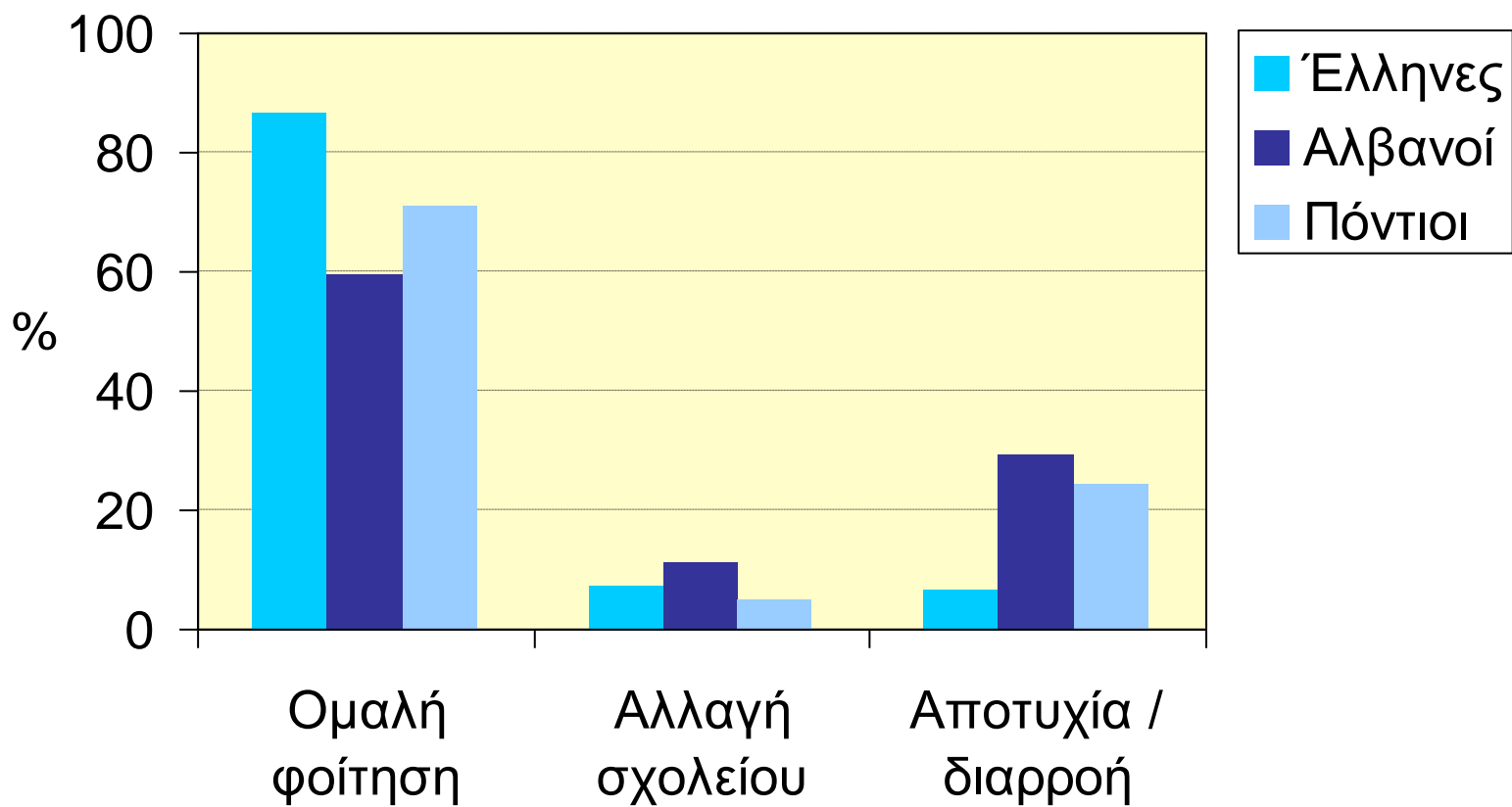
- Αντίθετα με ό,τι αναμενόταν, σε διάστημα τριών ετών:
 - ☞ Αυξήθηκε ο προσανατολισμός προς την εσω-ομάδα για Αλβανούς και Πόντιους και ο προσανατολισμός προς την εξω-ομάδα μειώθηκε για τους Αλβανούς.
 - ☞ Η εθνική ταυτότητα των Αλβανών δείχνει να κλονίζεται, ενώ αυτή των Ποντίων να ενισχύεται ελαφρώς.
 - ☞ Η προσλαμβανόμενη διάκριση τείνει να αυξάνεται για τους Αλβανούς, ενώ παραμένει σταθερή ή μειώνεται για τους Ποντίους.
- Ο συνδυασμός των παραπάνω συνιστά αρνητικό προγνωστικό παράγοντα για την προσαρμογή των Αλβανών εφήβων.

Έκβαση της σχολικής φοίτησης

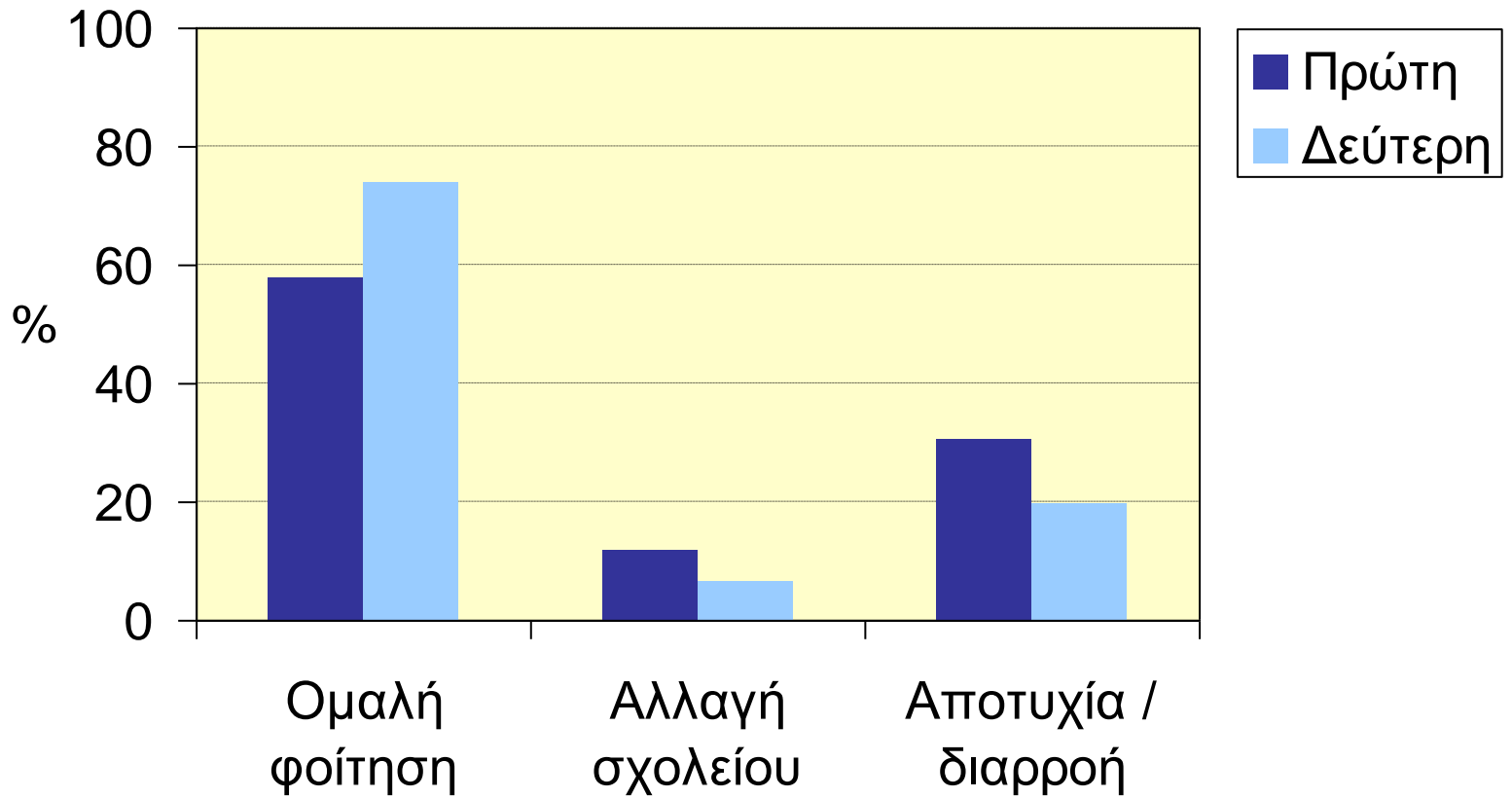
- Η σημασία της σχολικής φοίτησης.
- Σύγκριση των διεργασιών επιπολιτισμοποίησης μεταξύ ομάδων μεταναστών με ομαλή φοίτηση, αλλαγή σχολείου και σχολική αποτυχία / διαρροή.

Έκβαση της σχολικής φοίτησης ως προς την εθνική ομάδα

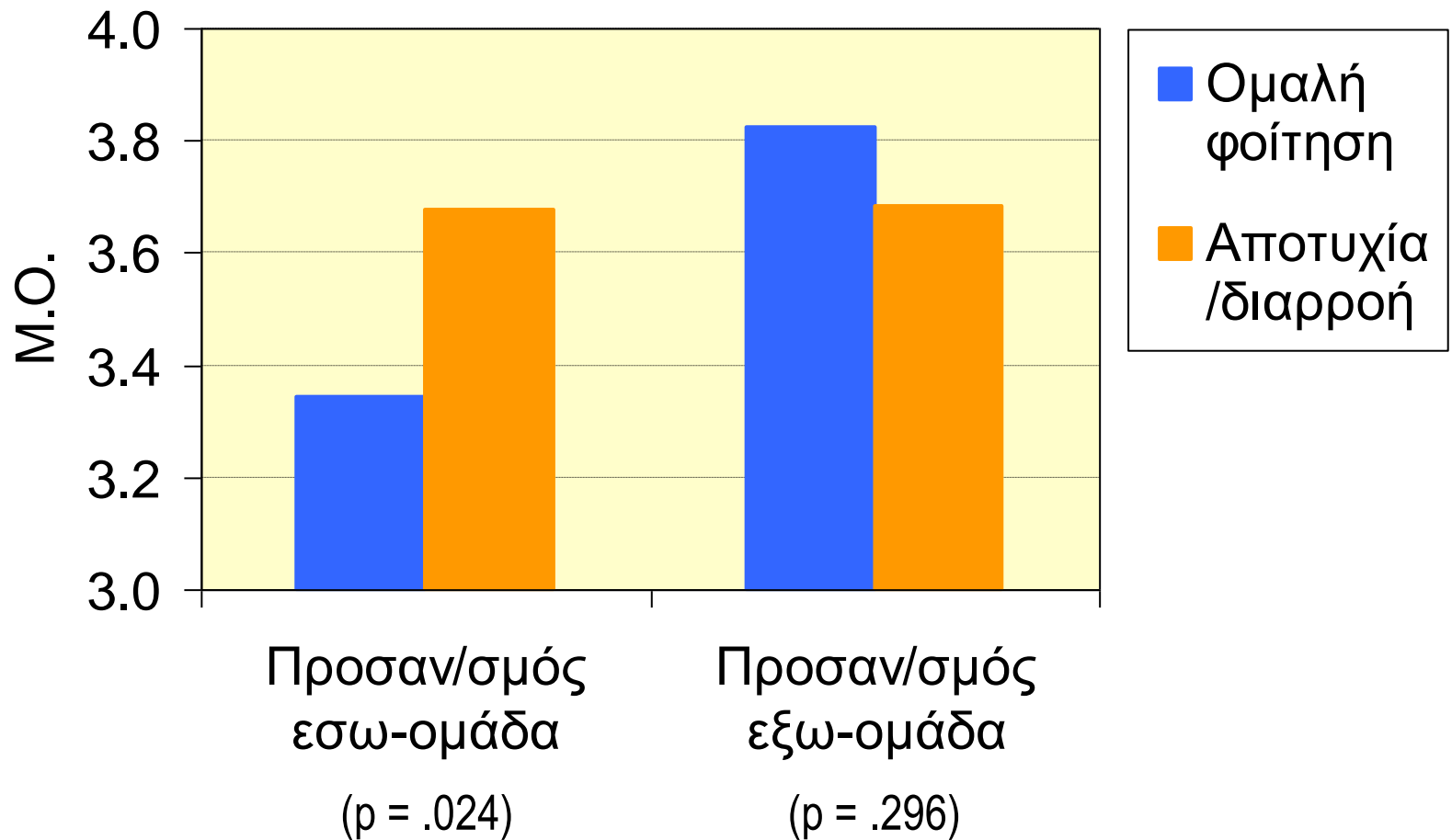
($p < .001$)

Έκβαση της σχολικής φοίτησης ως προς τη γενιά μετανάστευσης

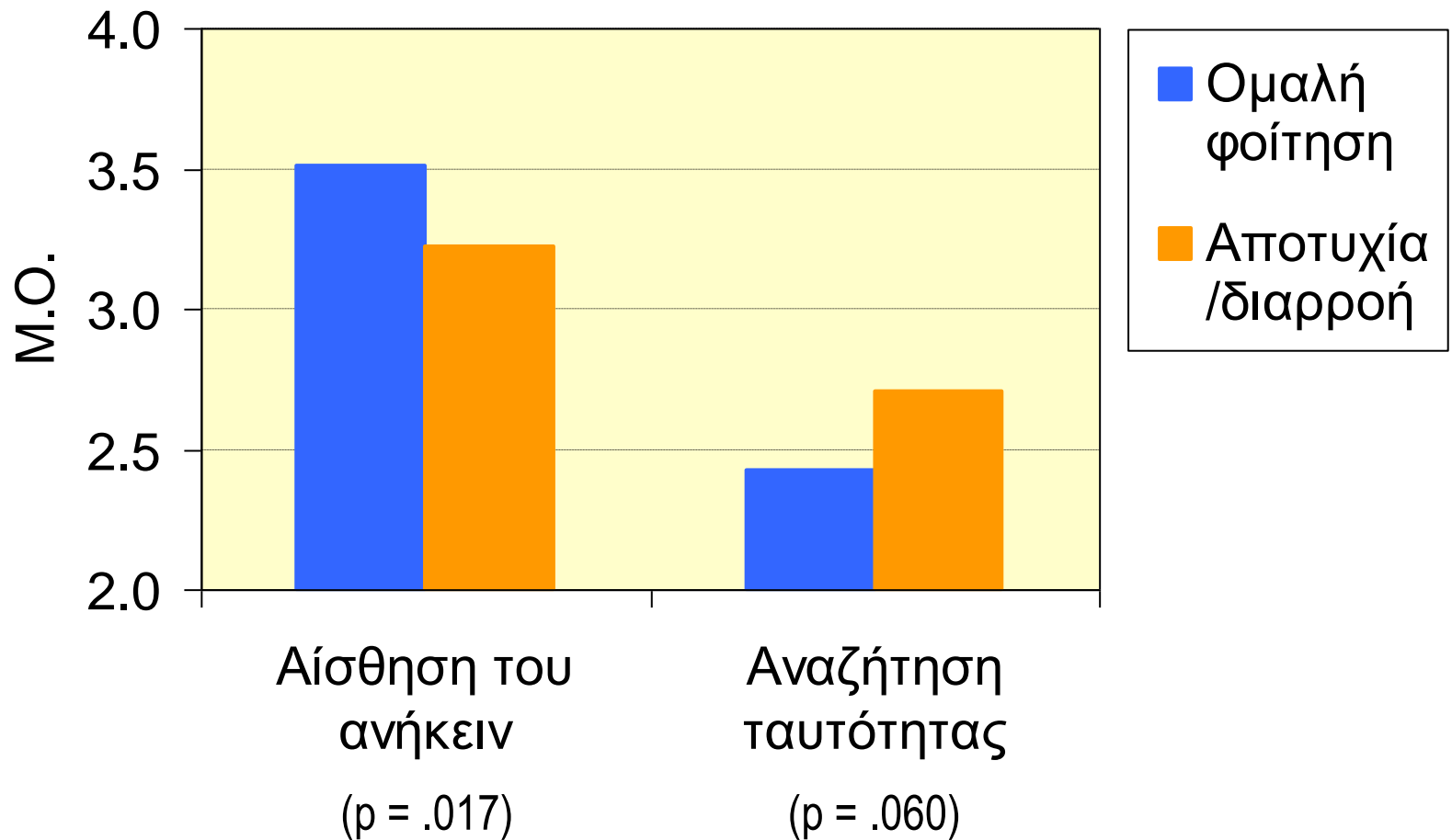

($p = .002$)

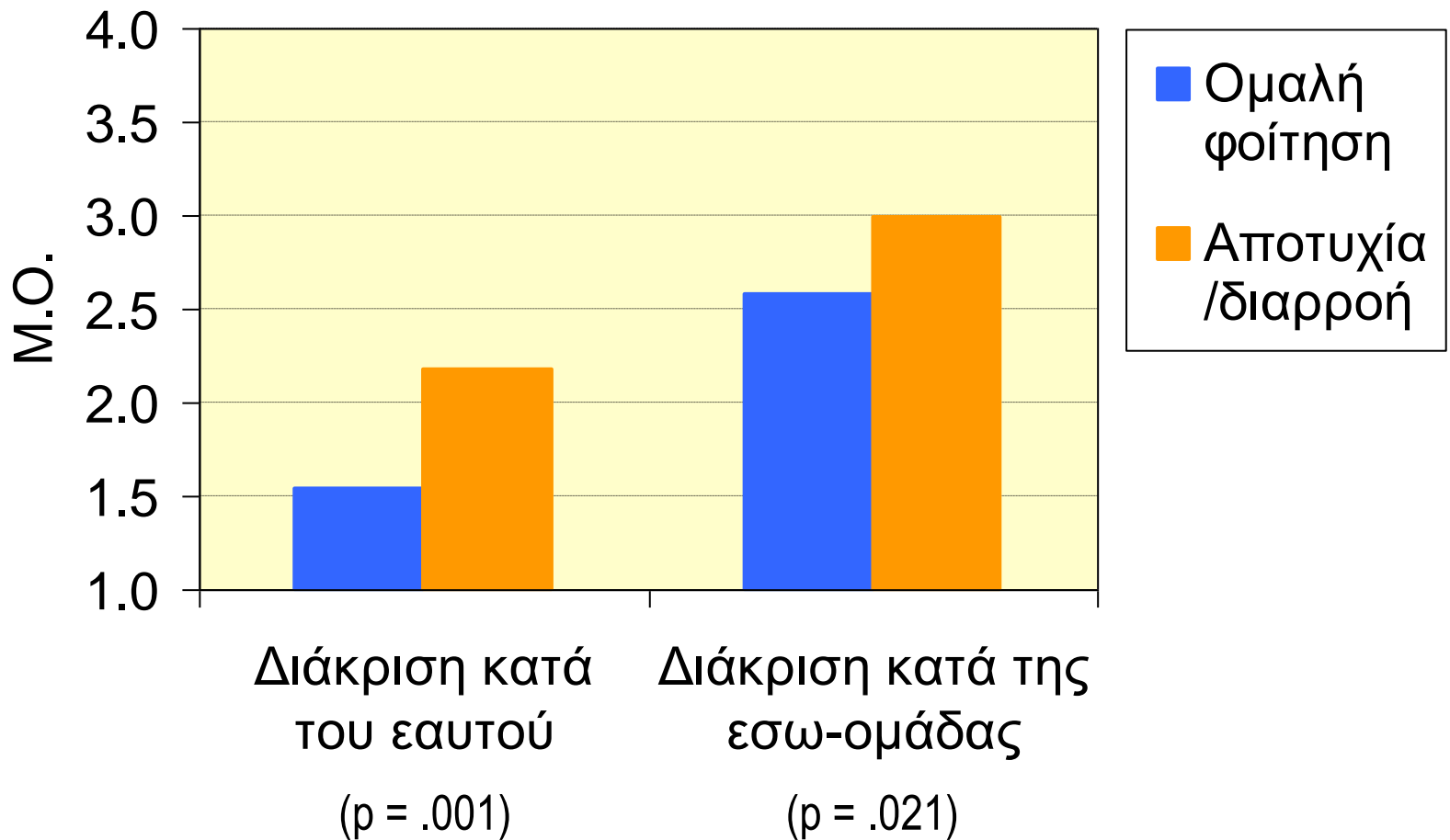
Διαστάσεις επιπολιτισμοποίησης κατά την αρχική μέτρηση για τους μετανάστες εφήβους με ομαλή φοίτηση και με σχολική αποτυχία/διαρροή

Διαστάσεις της εθνικής ταυτότητας κατά την αρχική μέτρηση για τους μετανάστες εφήβους με ομαλή φοίτηση και με σχολική αποτυχία/διαρροή

Πρόσληψη της διάκρισης κατά την αρχική μέτρηση για τους μετανάστες εφήβους με ομαλή φοίτηση και με σχολική αποτυχία/διαρροή

Έκβαση της σχολικής φοίτησης: σύνοψη

- Οι μετανάστες μαθητές αποτελούν ομάδα υψηλού κινδύνου για σχολική αποτυχία/διαρροή.
- Ο κίνδυνος αυτός είναι ελαφρώς μικρότερος, αν και εμφανής, για τους μετανάστες δεύτερης γενιάς.
- Ο προσανατολισμός προς την εσω-ομάδα, το χαμηλό στάδιο διαμόρφωσης της εθνικής ταυτότητας και η υψηλή πρόληψη της διάκρισης συνιστούν παράγοντες επικινδυνότητας για σχολική αποτυχία/διαρροή στο μέλλον.

Γενική σύνοψη – συμπεράσματα

- Η διάρκεια παραμονής των μεταναστών στη χώρα εγκατάστασης δεν συνιστά επαρκή συνθήκη που διασφαλίζει την ομαλή προσαρμογή τους.
- Η επιπολιτισμοποίηση και οι συναφείς με αυτήν διεργασίες ενδέχεται να διαφοροποιούν την επιτυχημένη από την αρνητική έκβαση.
- Εφόσον η διαδικασία της επιπολιτισμοποίησης είναι **αμφίδρομη** και συντελείται σε **διομαδικό** επίπεδο, η ευθύνη των φορέων της χώρας εγκατάστασης θεωρείται δεδομένη και η ανάγκη λήψης σχετικών μέτρων επιτακτική.

Ευχαριστίες

- Τα εμπειρικά δεδομένα που παρουσιάζονται στην παρούσα ανακοίνωση προέρχονται από ερευνητικά προγράμματα που χρηματοδοτήθηκαν από το πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ-ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ (επιστ. υπεύθυνη: Καθ. Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη) και από το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (επιστ. υπεύθυνος: Καθ. Ηλίας Μπεζεβέγκης).

MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION
AND RELIGIOUS AFFAIRS

MANAGING AUTHORITY OF OPERATIONAL
PROGRAMME "EDUCATION AND INITIAL
VOCATIONAL TRAINING"

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!